

”Garnisonsminnen berättar” handlar denna gång om Veteranmonumentet på Djurgården och Thomas Eckered skriver om vägen fram till avtäckningen.

Där inget annat angivet är bilderna tagna av författaren

Monumentet på Djurgården

Vad är ett veteranmonument? Är det detsamma som de många monument i Sverige som har rests till minne av ett militärt slag, en ärofull handling, en militär seger eller en militär olyckshändelse, ibland men inte ofta ett militärt nederlag? Nej, Veteranmonumentet på Djurgården är, som Försvarsminister Karin Enström sade vid invigningen, kopplat till Veterandagen, som högtidlighålls för alla Sveriges veteraner och deras anhöriga, både militära och civila. Förutom de som deltagit i militära internationella insatser handlar det om anställda inom Polisen, Tullen, Kustbevakningen, Kriminalvården, Folke Bernadotteakademien och Sida.

Detta garnisonsminne i huvudstaden är det senast resta och det invigdes av Konungen den 29 maj 2013 då Veterandagen firades.

Bakgrund

Enligt ett Regeringsbeslut 10 juni 2010 skall Försvarsmakten genomföra en årlig veteranceremoni den 29 maj med fokus på veteransoldater, veteranpoliser och andra veteraner. Särskilt påtalas att ceremonin skall vara tillgänglig för alla – veteraner, anhöriga och andra intresserade. Den skall visa ett påtagligt erkännande samtidigt som det är ett uttryck för en gemenskap över tid och rum. Vidare skall ceremonin rikta sig, förutom till dem som arbetat under olika organisationer, till all svensk personal som deltagit i internationella insatser med svensk huvudman.

Försvarsmakten har för sin del uttalat att det är viktigt att ceremonin ges den tyngd den bör ha och att den framförallt visar på den erkänsla för gjorda insatser och uppoffringar som gjorts. Ceremonin utgör också ett tillfälle att hedra de som gjort särskilda insatser eller uppoffringar varför medaljeringar också sker. ”The International Day of United Nations Peacekeepers” instiftades av FN år 2002 med syftet att hedra personal i internationella fredsbevarande operationer samt högtidlighålla minnet av stupade och omkomna i sådana sammanhang.

Veterandagen 2013

Veterandagen 29 maj 2013 genomfördes statsceremoniellt vid Sjöhistoriska museet med HM Konungen, försvarsministern Karin Enström och Överbefälhavaren general Sverker Göranson närvarande. Ett stort antal förband, myndigheter och organisationer deltog med sina fanor och standar. Därtill var det många åskådare som följde ceremonin från den uppbyggda läktaren. Ceremonin inleddes med en överflygning av fyra JAS 39 Gripen. Kungen invigde det nyuppförda monument ”Restare” av konstnären Monika

Larsen Dennis. Kransnedläggning gjordes vid monumentet av Försvarsmakten, Sveriges Veteranförbund Fredsbaskrarna och Word Veteran Federation. Medaljeringar utfördes också enligt ett särskilt program varav kan nämnas utdelning av FM medaljen "Sårad i strid" i valören silver, åttonde storleken till sex Kongoveteraner, samtliga sårade i striderna i Elisabethville mellan FN-styrkorna och Katangas gendarmeri under september-december 1961. Ett digert program genomfördes under hela dagen på Gärdet med utställningar, uppvisningar, konsertframträdande av fältartister, serveringar och annat.

I sitt tal sade Kung Carl Gustaf bland annat: *"Sverige har en lång tradition av att stå upp för värden som frihet, fred, demokrati och mänskliga rättigheter. Denna tradition löper genom vår moderna historia från observatörerna i Mellanöstern 1948 och Suezbataljonen 1956, under de senaste decennierna även Bosnien, Kosovo, Afghanistan, Libyen och Adenviken. Bakom dessa geografiska platser finns många kvinnor och män. Där återfinns alla de svenskar som under åren varit villiga att göra en insats för att hjälpa andra. Idag har vi samlats för att hedra och tacka dem. Att i ord uttrycka all vår tacksamhet är inte möjligt. Detta monument skall därför symbolisera Sveriges tack för det som gjorts, som nu görs och det som väntar i framtiden. Här kan vi med tacksamhet tänka på deras uppoffringar: På dem som deltagit och på deras familjer som varit skilda från sina anhöriga. Särskilt bör vi tänka på dem som mist sitt liv i arbetet för andra. Och dem som förlorat någon som stod dem nära."*

Överbefälhavare Sverker Göransons tog i sitt tal upp vikten av att det finns ett mottagande för veteraner som kommer hem och att berörda myndigheter tar ansvar för sina veteraner.

Foto Wikipedia

Veteranmonumentet ”Restare”

Monumentet, som bär namnet Restare, är skapat av skulptören Monika Larsen Dennis. Namnet kommer från det latinska verbet "restare", att stanna, vila, finnas kvar., som alltså torde betonas på a-et. Minnesmärket består av en vit plattform i konststen med storleken 10,2x18 meter. På plattformen finns inlägg av tio millimeter breda rostfria stålband. På plattans mitt står en två meter hög skulptur i vit marmor i form av en späd knopp. Själva skulpturen väger cirka 2,5 ton. På plattans norra sida finns tre sittbänkar, utförda i vit konststen. Plattan avsluta mot Djurgårdsbrunnsviken med tre trappsteg.

Själva monumentet, särskilt skulpturen, dess placering och användningen av marken däromkring har väckt starka reaktioner, både positiva och negativa.

Reaktioner från berörda och från allmänheten

Monumentets utformning har väckt kritik, bland annat har det sagts att ”utformningen är inte intuitivt tilltalande eller förståelig och ifrågasätts kraftfullt på internet” och ”på en Facebook-sida för utlandsveteraner sågas vinnaren helt och hållet: Bedrövligt, sned golfboll, grankotte är benämningar som använts och man frågar varför man inte använt sig av den eviga lågan med tillhörande namntavlor som brukligt är?”

Anders Silwer, tidigare Försvarsmaktens produktionschef och som var ordförande i den jury som valde monumentet har sagt:

”Det är helt naturligt att det finns olika uppfattningar om ett veteranmonuments utformning. I den utlysta konstnärstävlingen valde vi i juryn bland 60 inkomna bidrag. Det var självklart en svår och viktig uppgift. Juryn var brett sammansatt, med bland annat representanter från konstvärlden, från flera av de myndigheter som har veteraner, samt en representant från Fredsbaskrarna. Utgångspunkten för uppgiften att ta fram ett monument finns i tävlingsbestämmelserna som fastställts av regeringen. Vi i juryn stod inför uppgiften att bland de inkomna bidragen välja det förslag som bäst hedrade alla typer av insatser i fredsfrämjande verksamhet utomlands, både historiskt och i framtiden. Det är viktigt att komma ihåg att det i definitionen ”veteran” inte enbart är Försvarsmaktens personal som räknas in. Även andra myndigheter, som Polisen, Folke Bernadotteakademin och Sida har veteraner. Jag tycker därför att det finns saker i det valda monumentet som direkt kopplar till försvarsmaktsanställda som stupat eller skadats. Precis som det finns kopplingar till exempelvis en polis som varit i Kosovo eller en MSB-medarbetare som varit på Haiti som sjuksköterska. Monumentet är för oss alla. Att uppföra ett monument av mer militär karaktär, som några uttryckt önskemål om i sociala medier hade därför inte varit lämpligt eller genomförbart. Minnesmonumentet ska ha en relation till den omgivande parken och platsen och vara ett värdigt minnesmärke för dagens och morgondagens veteraner.”

Sveriges Veteranförbund Fredsbaskrarna som är till för alla svenska veteraner, har riktat sin kritik åt helt annat håll: *“En veteran är en person som internationellt deltagit i fredsfrämjande eller humanitära insatser. Det kan vara en brandman som hjälpt till utomlands vid en jordbävning-katastrof, en polis som arbetat utomlands för Rikspolisstyrelsen eller en soldat som gjort FN-tjänst. Den gemensamma nämnaren är att de har ställt upp när världssamfundet kallat till insatser för fred i världen”.* Veteranförbundet har reagerat mycket negativt på att kommersiella evenemang i monumentets närhet har tillåtits spärra av hela monumentet och låta detta användas som läktare. Monumentets grundläggande syfte – att vara en plats av värdighet och respekt som ger möjlighet till en stunds avskildhet för anhörigas minnesstunder – går därigenom helt förlorat.

Sveriges Veteranförbunds Generalsekreterare Anders Ramnerup har reagerat starkt: *Det är oerhört upprörande att man behandlar ett monument på det här sättet, har han sagt. ”Jag tror knappast att någon skulle tycka att det vore okej att använda Estonia-monumentet som läktare vid en konsert eller att ordna en ölfestival på minnesmonumentet för Förintelsens offer. Det är förfärligt att det händer vid Veteranmonumentet.”*

En veteran från Afghanistan går och tänker på det som varit.

En kontrast

Stäketmonumentet som restes 1905. Ett monument från en annan tidsepok.